

УДК 330.341.1:159.9

Омельяненко Віталій Анатолійович,
кандидат економічних наук, старший
викладач кафедри бізнес-економіки та
адміністрування, Сумський державний
педагогічний університет імені А. С. Ма-
каренка, 40002, м. Суми, вул. Ромен-
ська, 87, тел.: +38 (095) 167 5952, e-mail:
omvitaliy@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0713-1444

Омельяненко Віталій Анатольевич,
кандидат экономических наук, старший
преподаватель кафедры бизнес-эконо-
мики и администрирования, Сумской
государственный педагогический уни-
верситет имени А. С. Макаренко, 40002,
г. Сумы, ул. Роменская, 87, тел.: +38 (095)
167 5952, e-mail: omvitaliy@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0713-1444

Omelyanenko Vitalii Anatoliyovych,

PhD, Senior Lecturer of Business Economics and Administration Department, Sumy State
Pedagogical University named after A. S. Makarenko, 40002, Sumy, Str. Romenska, 87, tel.:
+38 (095) 167 5952, e-mail: omvitaliy@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0713-1444

DOI <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i14.111>

АРХЕТИПНИЙ АНАЛІЗ РЕСУРСІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ПРОСТОРУ (КОМПАРАТИВНИЙ ПІДХІД)¹

Анотація. Актуалізація інноваційної проблематики у сфері публічно-го управління пояснюється тим, що останніми роками підвищення його ефективності, поліпшення якості реалізації державних функцій та надання публічних послуг є пріоритетними завданнями в процесі реформування публічного управління. Наслідком цього є низка суттєвих змін в організаційних структурах і чисельності державного апарату, а також у принципах

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідного проекту № 0117U003855 “Інституційно-технологічне проектування інноваційних мереж для системного забезпечення національної безпеки України” (Наказ МОН України від 10 жовтня 2017 р. № 1366).

організації, функціонування публічного управлінського простору та оцінювання ефективності публічного управління.

У дослідженні показано, що компаративний аналіз забезпечує можливість проаналізувати механізми, що реалізуються розвиненими країнами, та здійснити їх органічну імплементацію в існуючу інституційну матрицю України, що ґрунтується на унікальній сукупності архетипів. Доведено, що необхідні інновації, які прямо впливали б на вироблення нових рішень (інновації для інновацій). Для цього потрібні накопичені обсяги знань щодо інновацій, які забезпечує компаративний підхід, а також деяке сприятливе середовище для їх поширення, аналіз якого стає можливим завдяки архетипній методології.

Відповідно до визначених видів інновацій ресурси інноваційного розвитку запропоновано розглядати як потенційні можливості (резервні можливості, засоби розвитку, джерела) певних якостей, які ще не розвинулись. Звідси можемо перейти до вивчення еволюційних факторів розвитку: інноваційні процеси та системи мають специфічний характер і розвиваються під впливом національних особливостей економічного, соціально-політичного, а також історичного розвитку країни.

У дослідженні обґрунтовано, що в основі формування та використання ресурсів інноваційного розвитку мають визначатися напрями інноваційного процесу з урахуванням національних потреб, тенденцій інноваційного розвитку та базових технологій технологічного укладу в їх проекції на сферу публічного управління, а також забезпечення розширеного відтворення інноваційних ресурсів на базі нелінійних моделей інноваційного процесу.

Ключові слова: інноваційні ресурси, публічне управління, стратегія, розвиток, ефективність, компаративний аналіз, архетип.

АРХЕТИПНЫЙ АНАЛИЗ РЕСУРСОВ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА (КОМПАРАТИВНЫЙ ПОДХОД)

Аннотация. Актуализация инновационной проблематики в сфере публичного управления объясняется тем, что в последние годы повышение его эффективности, улучшение качества реализации государственных функций и предоставление публичных услуг являются приоритетными задачами в процессе реформирования публичного управления. Следствием этого является ряд значительных изменений, которые сказываются не только на организационной структуре и численности государственного аппарата, но и на принципах организации, функционирования публичного управленческого пространства и оценки эффективности публичного управления.

В исследовании показано, что компаративный анализ обеспечивает возможность проанализировать механизмы, которые реализуются развитыми странами, и осуществить их органическую имплементацию в существующую институциональную матрицу Украины, которая базируется на уникальной со-

вокупности архетипов. Доказано, что необходимы инновации, которые прямо влияли бы на выработку новых решений (инновации для инноваций). Для этого нужны накопленные объемы знаний относительно инноваций, которые обеспечивают компаративный подход, а также некоторая благоприятная среда для их распространения, анализ которого становится возможным благодаря архетипной методологии.

Согласно определенным видам инноваций ресурсы инновационного развития предложено рассматривать как потенциальные возможности (резервные возможности, средства развития, источника) определенных качеств, которые еще не развиты. Затем можем перейти к изучению эволюционных факторов развития: инновационные процессы и системы носят специфический характер и развиваются под влиянием национальных особенностей экономического, социально-политического, а также исторического развития страны.

В исследовании обосновано, что в основе формирования и использования ресурсов инновационного развития должны быть определены направления инновационного процесса с учетом национальных нужд, тенденций инновационного развития и базовых технологий технологического уклада в их проекции на сферу публичного управления, а также обеспечено расширенное воспроизведение инновационных ресурсов на базе нелинейных моделей инновационного процесса.

Ключевые слова: инновационные ресурсы, публичное управление, стратегия, развитие, эффективность, компаративный анализ, архетип.

ARCHETYPICAL ANALYSIS OF THE INNOVATION DEVELOPMENT RESOURCES OF EUROPEAN PUBLIC ADMINISTRATIVE SPACE (COMPARATIVE APPROACH)

Abstract. The actualization of innovation problems in the field of public administration is explained by the fact that in recent years improving of its effectiveness, improving the quality of public functions implementation and public services providing are priority tasks in the public administration reforming process. A consequence of this is a number of significant changes that affect not only the organizational structure of the public sector, but also the principles of organization, functioning of public management space and the evaluation of public administration effectiveness.

It is shown that comparative analysis provides an opportunity to analyze the mechanisms that are implemented by developed countries and implement their organic implementation in the existing institutional matrix of Ukraine, which is based on a unique set of archetypes. It is proved that it is also necessary to identify innovations that directly influence the development of new solutions (innovation for innovation). This requires accumulated knowledge of innovation, which provides a comparative approach, as well as some favorable environment for their distribution, the analysis of which becomes possible due to the archetypal methodology.

According to the certain types of innovations, innovation development resources are proposed to be considered as potential opportunities (reserve capabilities, means of development, source) of certain qualities that are not yet developed. Then we can proceed to study of evolutionary factors of development: innovative processes and systems are specific and develop under the influence of national features of economic and socio-political, as well as historical development of the country.

In the study it is justified that the basis for the formation and use of innovation development resources should be the identification of the directions of the innovation process, taking into account national needs, the trends of innovation development and basic technologies of the technological structure, they have projections for public administration, as well as ensuring the expanded reproduction of innovative resources based on nonlinear models of the innovation process.

Keywords: innovation resources, public management, strategy, development, efficiency, comparative analysis, archetype.

Постановка проблеми. Актуалізація інноваційної проблематики публічного управлінського простору пояснюється тим, що останніми роками підвищення його ефективності, поліпшення якості реалізації державних функцій і надання публічних послуг є пріоритетними завданнями у процесі реформування публічного управління. Наслідком цього є низка значних змін в організаційній структурі державного апарату, а також у принципах організації й функціонування публічного управлінського простору та оцінювання ефективності публічного управління.

Також протягом останніх років громадяни України прагнуть більш широкої участі в управлінні, що формує суспільний попит на розробку й упровадження інновацій у сферу публічного управління через використання найсучасніших інформаційних та управлінських технологій. Варто взяти до уваги і фактор інно-

ваційного потенціалу суспільства. Зокрема, за даними моніторингових досліджень Української школи архетипіки, приблизно 10 млн українців мають інноваційний потенціал, а найближчим часом ця цифра може досягти свого граничного значення в 16 млн. Звідси постає питання вироблення стратегій, що дадуть можливість використати цей ресурс і в публічному управлінському просторі.

Таким чином, аналіз ресурсів інноваційного розвитку як одного з ключових факторів, що забезпечують ефективність сфери публічного управління, обумовлює необхідність усебічного аналізу процесів, що відбуваються в цій сфері, дослідження нових, раніше не вивчених явищ і проблем забезпеченості цими ресурсами. Тому створення повноцінного аналітичного забезпечення підтримки ухвалення ефективних рішень у сфері публічного управління є акту-

альною проблемою, вирішення якої здатне забезпечити ефективний розвиток країни.

З огляду на слабку розробленість цієї тематики й практичну відсутність методик оцінювання ефективності використання інновацій у сфері публічного управління наявності постійно зростаючої необхідності в таких ресурсах, тема дослідження є особливо актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найважливішою сучасною теорією, що пов'язує ресурси та розвиток, є ресурсна концепція конкурентоспроможності, що ґрунтується на дослідженнях Б. Вернерфельга, Р. М. Гранта, К. Прахалада, Г. Б. Клейнера та ін. Ці підходи ґрунтуються на економічному розвитку. У межах економічних досліджень ресурсна концепція передбачає наявність залежності стану суб'єкта на ринку від наявних у нього ресурсів, ефективність використання яких визначається його організаційними здатностями.

Вважаємо, що такий підхід може з певними корективами бути застосований і до публічного управління. Однак, на наш погляд, процес інноваційного розвитку сфери публічного управління має певні особливості, пов'язані з диференціаціями процесів у державних органах і комерційних організаціях та відповідних критеріях оцінювання їх діяльності (ефективності). Наявність цих особливостей вимагає розроблення відповідних підходів до аналізу проблем управління інноваційними розвитком сфери публічного управління та визначення відповідних ресурсів розвитку.

Аналізуючи питання ресурсів розвитку, зазначимо, що в європейських країнах велика увага приділяється вирішенню проблем співвідношення якості й ефективності управління з точки зору витрат [1]. D. Osborne і T. Gaebler, визначаючи сутність концепції New Public Management, орієнтують її на ефективність і результативність процесу державного управління в усіх його формах — економічній, соціальній та організаційній [2], розглядаючи при цьому ресурси (в першу чергу людський капітал) та інновації, що дають змогу максимізувати ефекти їх використання [3].

У дослідженні “Публічне адміністрування в Україні: зв'язок з архетипами та пріоритети розвитку” [4] було визначено низку пріоритетів розвитку публічного адміністрування, з яких основними, на нашу думку, є накопичення так званого синтезованого капіталу (поєднання людського, інтелектуального та соціального капіталу) з подальшою його реалізацією на національному рівні з урахуванням архетипів та створення умов трансформації цього капіталу в національний геоekonomічний капітал, що забезпечує ефективність інноваційної моделі розвитку держави. У наведених авторами пріоритетах майже не розглядаються інноваційний вимір і відповідні особливості публічного управлінського простору.

У дослідженні Е. А. Афоніна, Л. В. Гонюкової та Р. В. Войтович [5] розглядаються аспекти нових форм активного впливу соціуму на державно-управлінські процеси через інноваційні форми партнерства

та співробітництва в межах нового контексту соціальних цінностей, ініційованого постмодерним типом суспільного розвитку.

Аналізуючи більш ширший контекст ефективності публічного управління, авторами у праці “Національна безпека України” [6] зазначається, що міждисциплінарність націобезпекознавства, що ґрунтується на ефективності публічного управління, насамперед виявляється у дослідженнях комплексних проблем забезпечення національної безпеки, які потребують для свого аналізу та вирішення залучення методології численних окремих наукових напрямів.

У різних дослідженнях [7; 8–10] розглянуто питання оцінювання ефективності публічного управління на основі цінностей [9] та сукупності ефектів [8], зокрема на прикладі європейського публічного простору й через упровадження інновацій [7; 10].

Формуючи спектр можливих факторів та аналітичних підходів, звернемося до класичних тез про інституціональні зміни, в яких зазначено, що інституціональні межі формують стимули до інвестицій у знання, а стимули визначають вибір індивідами таких знань і навичок, що забезпечують їм максимальний виґраш. Також низка вчених-інституціоналістів підкреслює, що розуміння навколишнього світу (відповідно, з подальшими діями інноваційного характеру) обумовлюється ментальними моделями індивідів.

У результаті доходимо до завдання як додаткової концептуалізації ресурсів інноваційного розвитку сфери публічного управління, а та-

кож формування аналітичних основ управління ними.

Мета статті — архетипний аналіз стратегічних аспектів формування ресурсів інноваційного розвитку на основі використання компаративного підходу щодо європейського публічного управлінського простору.

Методологія дослідження. Для вирішення завдань дослідження будуть використані загальнонаукові методи аналізу й синтезу, історичного та логічного, системного та структурно-функціонального аналізу. Серед інноваційних методів для проектування інноваційної стратегії буде використано імітаційне інституційно-еволюційне моделювання з метою максимізації ефектів синергії у публічному управлінському просторі та системний підхід до його побудови.

Для вирішення широкого спектра оптимізаційних завдань будуть використані адаптовані методи ухвалення рішень на основі оптимізації показників ефективності, методи пошуку інноваційних шляхів розвитку, методи комплексного аналізу політики розвитку та методи проектного управління.

При цьому необхідність залучення архетипової методології обумовлюється тим, що завдання комплексного реформування публічного управління мають вирішуватися з урахуванням національних особливостей кожної країни. Підтвердження доречності цього підходу знаходимо у Хосе Кабальєро, старшого економіста Центру конкурентоспроможності при бізнес-школі IMD World Competitiveness Center, який підкреслює роль національних осо-

бливостей для вибору пріоритетів розвитку та стратегій їх практичного втілення, а також наголошує на особливому значенні ЄС як можливості для України, оскільки тут ідеться про дотримання норм стосовно демократії, протидії корупції, прозорості дій влади та системної ефективності публічного управління [11].

Вищезгадана теза підтверджує актуальність нашого дослідження, оскільки в цьому контексті компаративний аналіз забезпечує можливість проаналізувати механізми, що реалізуються розвиненими країнами, та здійснити їх органічну імплементацію в існуючу інституційну матрицю України, що ґрунтується на унікальній сукупності архетипів. Необхідно також виявити інновації, які прямо впливали б на вироблення нових рішень (інновації для інновацій). Для цього потрібні накопичені обсяги знань щодо інноваційних практик, які забезпечує компаративний підхід, а також сприятливе середовище для їх поширення, аналіз якого стає можливим саме завдяки архетипній методології.

Виклад основного матеріалу. Дослідження ґрунтується на ідеях, що поєднують теорії публічного управління, інноваційного розвитку й архетипну основу управлінських процесів і здійснюють компаративний аналіз.

По-перше, у випадку публічного управління поняття ресурсів розвитку має бути уточнене, і в ньому, на відміну від існуючих, ці ресурси мають розглядатися не тільки як фактор, що призводить до одержання більш високих результатів окремих суб'єктів, але і як фактор розвитку

державної системи (зокрема економіки) в цілому. Загалом же інноваційні ресурси охоплюють сукупність ресурсів, що забезпечують інноваційний процес (матеріально-технічні, фінансові, людські, організаційно-управлінські та інформаційні).

На основі цього управління інноваційним розвитком сфери публічного адміністрування можна аналізувати як цілеспрямований вплив на систему, “покликаний скоригувати природний рух, визначений вихідними умовами, енергетичним станом та процесами обміну системи із середовищем” [12, с. 26] з метою адаптації системи до нових умов. У дослідженні “Управління інноваціями й інновації в управлінні” [13] виділяються такі види інновацій та відповідних процесів у сфері публічного управління:

- інновація для установ, коли основна увага приділяється відновленню існуючих установ та/або створенню нових організаційних структур;
- організаційна інновація, що передбачає впровадження нових процедур (методів управління) у сфері публічного управління;
- інновація у формі вдосконалення процесів, коли акцент робиться на підвищенні якості публічних послуг;
- концептуальна інновація, спрямована на втілення нових форм управління (інтерактивне формування політики, публічне управління на основі широкої участі суспільства, горизонтальне /мережеве/управління).

Наступний аспект ґрунтується на тому, що відповідно до вказаних видів інновацій ресурси розвитку варто розглядати як потенційні можливості (резервні можливості, засоби роз-

витку, джерела) певних якостей, що ще не розвинулись (не функціонують, не використовуються). Звідси можемо перейти до вивчення еволюційних факторів розвитку: інноваційні процеси та системи мають специфічний характер і розвиваються під впливом національних особливостей економічного, соціально-політичного, а також історичного розвитку країни. Відповідно, системні інновації публічного управління мають глибокі наслідки як для особистості, так в низки груп (соціальні й професійні групи), а тому не можуть здійснюватися (бути ефективними) без відповідної психологічної аналітики, що забезпечує допомогу індивідам і групам у процесі інноваційної діяльності й адаптації до змін.

Інший фактор ґрунтується на тому, що проблеми розвитку інноваційного потенціалу (та відповідних ресурсів) і впровадження інновацій у сферу публічного управління пов'язуються з людськими й організаційними факторами, а також особистою спрямованістю державних службовців. Інноваційна діяльність — це послідовність складних і багатоетапних процесів, що реалізуються різними групами, динамічна взаємодія індивідів, суспільних груп, підрозділів та організацій. Водночас, успіх змін завжди пов'язується з подоланням низки перешкод та опору, тому інновації неможливі без значних зусиль з урахуванням управлінських, організаційних і соціальних факторів [14]. Отже, ресурси інноваційного розвитку можна розглядати в контексті усунення зазначених перешкод.

Важливий аспект пов'язується з тим, що система публічного управ-

ління складається з двох підсистем: керуючої (суб'єкт управління) та керованої (об'єкт управління — галузь, спектр відносин та функцій, проект тощо) підсистем. Відповідно пропонуємо розглядати і джерела формування ресурсів інноваційного розвитку в кожній з цих систем, однак ураховуючи їх системну єдність.

Європейський інститут інновацій і технологій ставить у кути “трикутника знань” бізнес, науку та освіту, а держава та суспільство “оточують” цей трикутник, формуючи середовище розвитку. Найбільш привабливими для співробітництва є бізнес та освіта, а складніше за все — створювати комунікаційний процес із державою.

Відповідно до ієрархічного підходу в межах аналізу еволюції систем виділяють три основні моделі впровадження нового в діяльність публічних структур [15]:

- “зверху вниз” (top-down), або залежний від політики (policy-dependent) — інноваційна активність у діяльності нижчих структур не виникає без прямої вказівки від ієрархічно вищих органів;

- “знизу вгору” (bottom-up) — державні органи в межах своїх повноважень відслідковують інновації, що виникають у різних секторах економіки та соціальної сфери, заохочують інноваційні ініціативи співробітників, аналізують практичний досвід і перетворюють його на кращі практики й методики, придатні для поширення;

- “пошук знань” (knowledge-scanning) — організації “сканують” уже наявний досвід впровадження інновацій у таких сферах управління

і на підставі його результатів ухвалюють рішення щодо вдосконалення власних управлінських технологій.

Розвиток інновацій у світовій практиці традиційно здійснюється відповідно до двох базових стратегій, на основі яких ми розробили схему формування ресурсів інноваційного розвитку публічного управлінського простору (рис. 1).

Інновації можуть існувати тільки в підготовленому для них середовищі. Однак якщо намагатися управляти інноваціями, не впроваджуючи зміни на верхніх рівнях (або ж навпаки), інноваційний потенціал не буде використано. Тому саме від поєднання суспільного потенціалу та дій влади на певному рівні (країна, регіон, економічний суб'єкт) значною мірою залежить ефективність

дій підлеглих (підсистем, керованих систем, об'єктів або процесів).

У цьому контексті публічне управління можемо розглядати як процес пошуку найкращих (інноваційних) способів використання суспільних ресурсів для досягнення пріоритетних цілей суспільного розвитку, що спільно реалізується урядом, представницькими органами та громадянським суспільством. Тому всі демократичні форми урядування (а саме властиві демократії відкритість і партисипативність) сприяють реалізації потенціалу "соціальної творчості" й формуванню через розуміння більш адекватних і прийнятних умов існування, виступаючи як "соціальний експеримент" і спосіб реалізації суспільних інновацій.

Рис. 1. Схема генерації ресурсів інноваційного розвитку публічного управлінського простору (розробка автора)

Для аналітики інновацій у системі публічного простору пропонуємо використати положення системного підходу, зокрема відкритість системи. Архетипна складова в цьому контексті важлива, оскільки соціальні комунікації, що ґрунтуються на них, дають змогу змінювати способи взаємодії із суспільством, вчасно відповідати на зовнішні виклики та передбачати їх [13]. З іншого боку, актуальною є гнучкість системи як її здатність до структурної адаптації у відповідь на впливи навколишнього середовища. У цьому аспекті відкритість системи публічного управління є відображенням її стану для зацікавлених агентів і визначає готовність до так званого державно-суспільного управління.

Будь-яка система, що еволюціонує, володіє ресурсами значно більшими, ніж необхідно для виконання її функцій (властивість надмірності системи). Зазначений аспект також можна пояснити через визначення публічного адміністрування, що передбачає активні взаємодії. Система, що еволюціонує за рахунок власних ресурсів, є такою, що саморозвивається. Зазначений тип систем володіє найбільшим інноваційним потенціалом. Цей аспект ми пропонуємо розглядати, виходячи з того, що фундаментальний ресурс знань формується, накопичується та відтворюється через інший фундаментальний ресурс сучасного інноваційного розвитку — людський капітал (сукупність навичок, кваліфікацій, компетенцій і мотивацій до їх реалізації). Відповідно, в розрізі мотивацій можна розглянути й характер впливу архетипів.

Відкритість системи публічного управління можна визначити як здатність ідентифікувати та враховувати зміни зовнішнього середовища з метою власного розвитку. Кожну точку відкритої системи можна розглядати як окремий “організм”, здатний до саморозвитку. Використовуючи зовнішнє середовище в діахронії, залучаючи нові види сприйняття й трансформуючи структуру концептів-інтерпретаторів, система змісту сама відтворює та розвиває свою концептуальну структуру. Таким чином, відкритість створює умови для самоорганізації.

Західна модель аналітичного державного управління ґрунтується на інноваційних форматах діалогу, що широко залучає як інституції державного управління, так і низку партнерів зі співробітництва та суспільство в цілому. Важливим аспектом цієї моделі в сенсі залучення ресурсів розвитку є також здатність конкурувати на ринку праці з приватним сектором за обмежені якісні людські ресурси.

Поширеною є практика використання краудсорінгу у сфері публічного управління через спеціально розроблені акції з підвищення поінформованості щодо рішень і політики та залучення до роботи (участі) державного сектору. Зокрема, в європейських країнах громадяни можуть зазначити місце свого розташування на карті, написати про проблему, правопорушення або висловитися щодо певного рішення. Слід зазначити також і практику консультативних референдумів та громадських обговорень.

У цьому контексті варто згадати концепцію Х. Уерта де Сото [16], що розвиває погляди представників австрійської економічної школи, ґрунтуючись на ролі підприємницького таланту в забезпеченні динамічної (адаптивної) ефективності. На думку дослідника, динамічна ефективність інституту (системи) залежить від рівня їх творчої здатності до підприємництва та, що особливо важливо для нашого дослідження, — координації (внутрішньої та зовнішньої).

Яскравим прикладом практичного втілення вказаної концепції є інноваційна система Франції, де за рахунок засобів державного бюджету фінансується до 80 % витрат на фундаментальні дослідження (порівняно високий рівень у ЄС), а наявний високий ступінь прямого державного регулювання в галузі науки балансується підкреслено колективістським (публічним) підходом до визначення стратегічних пріоритетів науково-технологічного розвитку [15]. Відзначимо, що до цієї роботи залучаються не тільки власне вчені та працівники вищої школи, але й усі зацікавлені учасники, що представляють інтереси держави, суспільства та бізнесу. Це яскравий приклад краудсорсінгу для пошуку ідей, підтримання системного зворотного зв'язку та контролю якості.

Зазначені приклади показують, що за допомогою мережевих комунікацій краудсорсінгу можна ефективно вирішувати завдання будь-якої складності з залученням інноваційних ресурсів стейкхолдерів — від брендингу території, планування розвитку до оптимізації процесів надання публічних послуг.

Незважаючи на складність процесу, колективістська методика вибору та узгодження пріоритетів і рішень дає можливість агрегувати зовнішні виклики та актуальні запити соціуму, що ґрунтуються на актуальних архетипах, разом із відповідним інноваційним потенціалом, а тому здатна ефективно відігравати роль інструмента легітимації рішень органів влади.

У продовження теми відкритості акцентуємо увагу на так званих ресурсах взаємодії. Відповідно, можна виділити дві взаємозалежні логіки мережевої взаємодії в публічному управлінському просторі: зовнішню — формально-організаційну (організація публічного управління через кооперацію та об'єднання соціальних ресурсів) і внутрішню — суб'єктивну (логіка міжособистісних відносин, самовизначення та самореалізації в мережах). У цих мережах учасники тісно пов'язані спільною метою, але водночас там враховуються інтереси кожного. Зв'язки у взаємодії мають горизонтальний характер, що передбачає автономність, рівність і відкритість суб'єктів мережі та виключає нав'язані вказівки згори.

Компаративний аналіз також надає можливість виявити, що під час впровадження інновацій в європейському публічному просторі явно чи опосередковано використовується концепція загального менеджменту якості (TQM). Відповідно до TQM управління інноваціями охоплює всі стратегічні й оперативні завдання організації, планування, координації та контролю процесів публічного управління. Отже, з'являється мож-

ливість виявляти інноваційні ресурси в окремих процесах публічного управління, а у випадку архетипного підходу — поєднувати їх з мотивами діяльності усіх стейкхолдерів.

На основі можливості протидії архетипам, що протидіють інноваціям, варто визначити відповідні управлінські інновації. Цей фактор ураховано й у сучасних концепціях публічного управління. Зокрема, один з експертів у сфері New Public Management (NPM) R. Behn визначає NPM як “колекцію тактик і стратегій, націлених на подолання неефективності, властивої традиційній моделі державного сектору” [17].

Використання елементів економічного підходу та соціальних комунікацій, здатних забезпечити надходження зовнішніх ресурсів, формує ефективну методологічну базу аналізу ресурсів інноваційного розвитку. Виходячи з цього, для формування стратегічних засад реформування публічного управлінського простору України вважаємо доцільним використати підхід D. Kettl, який пропонує шість основних характеристик NPM, таких як продуктивність, маркетингація, орієнтація на клієнта, децентралізація, орієнтація на цілях і звітність за результатами [18, р. 30–33].

Зазначені характеристики вказують на те, що формою стабілізації траєкторії інституціональної динаміки є соціальні контракти між суспільством і державою. При цьому довіра, на думку Ч. Пратера [19], є вирішальним фактором розвитку інновацій.

Проведене наприкінці 2017 р. фондом Демократичні ініціативи

імені Ілька Кучеріва та Центром Разумкова загальнонаціональне дослідження показує ще більше зростаючу в Україні, порівняно з 2016 р., недовіру до державних структур. За показниками довіри владних інституцій Україна, за даними низки українських та європейських соціальних досліджень, стабільно посідає останнє місце серед країн ЄС. Нелегітимність базових формальних інститутів для більшої частини суспільства та нерозвиненість демократичних механізмів контролю над владою посилюють архетипи індивідуалізму, що призводить до втрати коопераційних ресурсів.

Формування ресурсів інноваційного розвитку доцільно також розглядати з точки зору цінності послуг публічного управління, що тісно пов'язано з TQM та підходом D. Kettl і дає можливість встановити аналогічні економічним підходам індикатори.

На думку експертів ООН, викладену в United Nations e-government Survey [20, р. 14], наступними етапом після e-Government має стати Connected Governance, націлене на поліпшення співробітництва між урядовими службами, поглиблення консультацій і залучення громадян, що дасть змогу залучити до процесу регіональних і міжнародних мульти-стейкхолдерів.

Інша концепція Connected Governance пов'язується з ідеєю управління публічними цінностями. Цей підхід є результатом переходу від традиційного державного управління до управління взаємодіями, а згодом і до управління публічними цінностями [21–25].

Таким чином, у підґрунті формування та використання ресурсів інноваційного розвитку має перебувати визначення напрямів інноваційного процесу з урахуванням національних потреб і цінностей, тенденцій інноваційного розвитку та базових технологій технологічного укладу в їх проекції на сферу публічного управління, а також забезпечення розширеного відтворення інноваційних ресурсів на базі нелінійних моделей інноваційного процесу.

На підставі аналізу можемо сформулювати такі складові управлінських технологій, що стимулюватимуть залучення інноваційних ресурсів:

- проектний підхід до пріоритетів уряду та діяльності установ публічного управління;
- розвинені компетенції працівників державного управління;
- регулярний перегляд витрат у державних бюджетних установах і політика “нульової бюрократії”;
- удосконалена система оцінювання результативності;
- управління мережевою стратегічною комунікацією пріоритетів уряду та реформ;
- аудит політики заробітної плати працівників.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У дослідженні визначено методологічні основи управління ресурсами інноваційного розвитку публічного управлінського простору. Проведено аналіз сучасних концепцій публічного управлінського простору країн ЄС і визначено основні механізми впровадження змін у ньому.

Використання ресурсів інноваційного розвитку публічного управ-

лінського простору може здійснюватися за умови впровадження нової парадигми публічного управління, що ґрунтується на адаптації сучасних підходів менеджменту (орієнтацію на громадянина як клієнта, роботу в умовах прозорої конкуренції за ресурси, підвищення якості публічних послуг, застосування корпоративної ідеології, мотивація до саморозвитку) з урахуванням національної специфіки.

Перспективи подальших досліджень охоплюють розгляд конкретних (секторальних) механізмів публічного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Behn R. D.* Rethinking Democratic Accountability / R. D. Behn. Washington, 2001.
2. *Good Practices and Innovations in Public Governance United Nations Public Service Awards Winners, 2012–2013* // United Nations. — New York, 2014.
3. *Kettl D.* The Global Public Management Revolution: A Report on the Transformation of Governance / D. Kettl. Washington, 2000.
4. *Kudrina O.* Conceptual principles of development resources security analysis / O. Kudrina, D. Volodin, V. Omelyanenko // Marketing and Management of Innovations. — 2017. — № 2. — P. 280–287.
5. *Osborne D.* Reinventing Government. How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector / D. Osborne, T. Gaebler. — N.Y., 1992.
6. *Prokopenko O.* Priority Selection Within National Innovation Strategy in Global Context / O. Prokopenko,

- V. Omelyanenko // Economics and Business. — 2017. — Vol. 30, Iss. 2. — P. 5–18.
7. *Stoker G.* Public Value Management. A New Narrative for Networked Governance? / G. Stoker // American Review of Public Administration. — 2006. — Vol. 36. — № 1.
 8. *United Nations e-Government Survey.* From e-Government to Connected Governance. — New York : UN, 2008.
 9. *Амосов О.* Публічне адміністрування в Україні: зв'язок з архетипами та пріоритети розвитку / О. Амосов, Н. Гавкалова // Публічне управління: теорія та практика. — 2014. — № 2 (18). — С. 6–13.
 10. *Афонін Е. А.* Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Е. А. Афонін, Л. В. Гонюкова, Р. В. Войтович. — Київ : Центр сприяння інституційному розвитку держ. служби, 2006. — 160 с.
 11. *Вне конкуренции.* Хосе Кабальеро о том, с чего Украине начать настоящие реформы [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://focus.ua/money/393501/>
 12. *Донченко Е. А.* Феноменология архетипа и государственное управление / Е. А. Донченко // Публичное управление: теория и практика. — 2010. — № 3–4. — С. 35–36.
 13. *Дудник І. М.* Вступ до загальної теорії систем / І. М. Дудник. — Полтава, 2010. — 129 с.
 14. *Иванова Н. Л.* Внедрение инноваций в сфере государственного управления: проблемы и факторы [Электронный ресурс] / Н. Л. Иванова // Вопр. управления. — 2014. — № 4 (29). — Режим доступа: <http://vestnik.uapa.ru/ru/issue/2014/04/02/>
 15. *Князев С. Н.* Управление инновациями и инновации в управлении / С. Н. Князев, И. И. Ганчеренок // Університет. наук. записки. — 2007. — № 3. — С. 41–44.
 16. *Козак В. І.* Формування креативності в системі публічної служби України: проблеми та перспективи розвитку / В. І. Козак // Аспекти публічного управління. — 2015. — № 10. — С. 39–47.
 17. *Костюк И. К.* Применение инновационных технологий в государственном управлении в контексте европейских стандартов / И. К. Костюк // Молодой ученый. — 2014. — № 21. — С. 519–521.
 18. *Ліпкан В. А.* Національна безпека України / В. А. Ліпкан. — Київ : КНТ, 2009. — 575 с.
 19. *Наумов С. Ю.* Система государственного управления / С. Ю. Наумов. — М. : Форум, 2008. — 304 с.
 20. *Прагер Ч.* Как создавать инновации [Электронный ресурс] / Ч. Прагер. — Режим доступа: <https://econ.wikireading.ru/75931>
 21. *Сороко В. М.* Результативність та ефективність державного управління і місцевого самоврядування / В. М. Сороко. — К.: НАДУ, 2012. — 260 с.
 22. *Таньчук О. А.* Основні підходи до оцінювання ефективності публічного управління / О. А. Таньчук // Вісн. Нац. академії держ. управління при Президентові України. — 2015. — № 3. — С. 63–71.
 23. *Тютин Д. В.* Эволюция нового государственного управления: логика эффективности, результативности и менеджмента публичных ценностей / Д. В. Тютин // Теория и практика общественного развития. — 2014. — № 5. — С. 179–181.
 24. *Уэрта де Сото Х.* Социально-экономическая теория динамической эффективности / Х. Уэрта де Сото. — Челябинск : Социум, 2011.
 25. *Яник А. А.* Новые тренды в государственном управлении развитием

науки во Франции / А. А. Яник, С. М. Попова // Государственное управление. Электронный вестн. — 2015. — № 51. — С. 152–184.

REFERENCES

1. *Kostuk I. K.* (2014), “Application of innovative technologies in public administration in the context of European standards”, *Molodoj uchenyj*, № 21, p. 519–521.
2. *Osborne D. and Gaebler T.* (1992), *Reinventing Government. How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*, N. Y.
3. *Kudrina O., Volodin D., and Omelyanenko V.* (2017), “Conceptual principles of development resources security analysis”, *Marketing and Management of Innovations*, № 2, p. 280–287.
4. *Amosov O. and Gavkalova N.* (2014), “Public Administration in Ukraine: Relationship with Archetypes and Development Priorities”, *Publichne upravlinnia: teoriya ta praktyka*, № 2 (18), p. 6–13.
5. *Afonin E. A., Gonjukova L. V. and Vojtovych R. V.* (2006), *Gromadska uchast u tvorenni ta zdijsnenni derzhavnoi polityky* [Public participation in the creation and implementation of public policy], Center for Support of Civil Service Institutional Development, Kyiv.
6. *Lipkan V. A.* (2009), *Nacionalna bezpeka Ukrainy* [National Security of Ukraine], KNT, Kyiv.
7. *United Nations* (2014), *Good Practices and Innovations in Public Governance United Nations Public Service Awards Winners, 2012–2013*, United Nations, New York.
8. *Soroko V. M.* (2012), *Rezultatyvnist ta efektyvnist derzhavnogo upravlinnia i miscevogo samovriaduvannia* [Effectiveness and Efficiency of Public Administration and Local Self-Government], NADU, Kyiv.
9. *Tanhuk O. A.* (2015), “The main approaches to the evaluation of the effectiveness of public administration”, *Visnyk Nacionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnja pry Prezydentovi Ukrainy*, № 3, p. 63–71.
10. *Tjutin D. V.* (2014), “Evolution of New Public Administration: The Logic of Efficiency, Efficiency and Management of Public Values”, *Teoriya i praktyka obshchestvennogo razvytyia*, № 5, p. 179–181.
11. *Fokus.ua* (2018), “Outside the competition. Jose Caballero on where to start real reforms in Ukraine”, *Fokus.ua*, available at: <https://fokus.ua/money/393501/> (Accessed 4 February 2018).
12. *Dudnyk I. M.* (2010), *Vstup do zagalnoi teorii sistem* [Introduction to the general theory of systems], Poltava.
13. *Kniazev S. N. and Gancherenuk I. I.* (2007), “Management of innovation and innovation in management”, *Universytetski naukovi zapysky*, № 3, p. 41–44.
14. *Naumov S. Yu.* (2008). *Sistema gosudarstvennogo upravleniia* [The system of public administration], Forum, Moscow.
15. *Yanyk A. A. and Popova S. M.* (2015), “New trends in the state management of the development of science in France”, *Gosudarstvennoe upravlenye. Elektronnyj vestnyk*, № 51, p. 152–184.
16. *Uerta de Soto H.* (2011), *Socialno-ekonomicheskaia teoriia dinamicheskoi effektivnosti* [Socio-economic theory of dynamic efficiency], Socium, Chelyabinsk.
17. *Behn R. D.* (2001), *Rethinking Democratic Accountability*, Washington, 2001.
18. *Kettl D.* (2000), *The Global Public Management Revolution: A Report on the Transformation of Governance*, Washington.

19. *Prater Ch.* “How to create innovations” available at: <https://econ.wikireading.ru/75931> (Accessed 4 February 2018).
20. *UN* (2008), United Nations e-Government Survey. From e-Government to Connected Governance, New York: UN.
21. *Stoker G.* (2006), “Public Value Management. A New Narrative for Networked Governance?”, *American Review of Public Administration*, Vol. 36, № 1.
22. *Prokopenko O. and Omelyanenko V.* (2017), “Priority Selection Within National Innovation Strategy in Global Context”, *Economics and Business*, Vol. 30, Iss. 2, p. 5–18.
23. *Donchenko E. A.* (2010), “Phenomenology of the Archetype and Public Administration”, *Publichnoe upravleniie: teoriya i praktyka*, № 3–4, p. 35–36.
24. *Ivanova N. L.* (2014), “Introduction of innovations in the sphere of public administration: problems and factors”, *Voprosy upravleniia*, [Online], № 4 (29). available at: <http://vestnik.uapa.ru/ru/issue/2014/04/02/> (Accessed 4 February 2018).
25. *Kozak V. I.* (2015), “Formation of creativity in the system of public service of Ukraine: problems and prospects of development”, *Aspekty publichnogo upravlinnia*, № 10, p. 39–47.